

Vasilkovan kurgaanien arvoitus

Vasilkovan kurgaanialue on upea arkeologinen nähtävyys. (kuva: Pirjo Uino 1992).

Jokainen tverinkarjalaiseen Vasilkovan kylään tuleva matkailija ihmettelee Medveditsa - eli Karhujen varrella olevia mahtavia hautakumpuja. Venäjällä tällaisia hautakumpuja nimitetään kurgaaneiksi. Sanana kurgaani on turkkilais-tataarilaista alkuperää ja tarkoittaaakin hautakumpua. Itä-Euroopassa hautakumpuja ovat vainajensa leposijoiksi rakentaneet monet kansat; vanhimmat kurgaanit ovat jo ajalta 2500 eKr. ja myöhäisimmät peräti 1300-luvulta jKr.

Kurgaaneja on monin paikoin Tverin läänissä. Medveditsa-joen alueella kurgaaneja on joen molemmin puolin, yhteensä noin 50 hautakumpua useammassa eri paikassa. Vasilkovan kylän laidalla Lištšovän kylään vievän tien ja Medveditsan välissä on seitsemän kurgaanin jono, ns. Sopkingorat (ks. Helmi ja Pertti Virtaranta: Kauas läksit karjalainen, 1986, s. 127, 143-144). Nimitys tulee selvästikin kumpua tarkoittavasta sanasta *sopka* ja vuorta tai

mäkeä merkitsevästä sanasta *gora*.

Miltä ajalta kurgaanit ovat ja mikä väestö on ne tehnyt? Paikalliset asukkaat pitivät niitä yleisesti 'Litvan aikaisina'. Kansantarinoiden mukaan ne olisivat siis Liettuan ja Puolan unionin suurvalta-ajalta 1500-luvulta tai 1600-luvun alusta, jolloin 'litvalaiset' eli liettualais-puolalainen sotaväki olisi hävittänyt maata. Toisen paikallisen käsityksen mukaan ne olisivat tataarilaisväestön hautoja, ts. mongolivallan ajalta (1240-1480). Kumpikin selitys on kuitenkin väärä: kurgaanit ovat huomattavasti vanhempia eivätkä kuulu sen enempää liettualaisille kuin tataarillekaan.

Kummuista kerrotaan löytyneen esineitä jo 1800-luvulla. Tolmatsulainen talonpoika Pjotr Mihailovitš Tantsorov oli kuulemma vuonna 1883 kaivanut muutamia hautakumpuja ja löytänyt niistä esineitä (koruja, rahoja) ja luita. Löydöt hän oli toimittanut museoon. Vihtori Alava tiesi

puolestaan kertoa, mitä oli vuonna 1895 saanut kyläläisiltä kuulla: noin viisi vuotta takaperin oli eräs venäläinen metsäherra kaivauttanut kumpuja ja löytänyt pronssisen (joidenkin kyläläisten mukaan jopa kultaisen) kaulakäädyn. Myöhemmin kurgaaneja on kaiveltu, ja niistä on kuulemma etsitty kultaa. Kun yhdestä kurgaanista oli otettu hiekkaa, sen seassa oli ollut luita ja tuhkaa, kertoi Pertti Virtarannalle Vlasovin Fedja, Vasilkovan mies vuonna 1984.

Tverin yliopiston arkeologit tutkivat Vasilkovassa 1980-luvun alussa yhden hautakummun, josta löytyi polttohautaus. Esineistö haudassa oli vaatimatonta ja katkelmallista. Kaivaus toi kuitenkin valaisua Vasilkovan hautakumpujen ajoitukseen. Tverin museon arkeologin Igor Tšernyhin mukaan Vasilkovan kurgaanit olisivat 1. vuosituhannen loppupuolelta, noin 700-1000 jKr., koska tämän jälkeen siirryttiin jo ruumishautaukseen. Tutkimuk-

set viittaavat siihen, että kyseiset kurgaanit kuuluisivat smolenski-polotskilaisille krivitselle eli tietyille slaavilaiselle heimolle. Kun kuitenkin tutkimuksia Medveditsa-joen kurgaaneissa on tehty näinkin vähän, ei hautakumpujen luonteesta ja ajoituksesta vielä ole täyttä varmuutta. Joukossa voi olla nuorempiakin hautoja.

□ □

Vasilkovan kurgaanit muodostavat komean muinaismuistoalueen, joka on saanut olla rauhassa enemmittä kaivelulta. Pertti Virtaranta on kertonut, miten joitakin vuosikymmeniä sitten viranomaiset olivat päättäneet kaataa kumpujen päällä kasvavat mahtavat hongat. Stanislav Vasiljevits Tarasov, paikallinen kotiseutuaktivisti, oli kuitenkin päättäväisesti estänyt ikihonkien kaatamisen. Näin alue onneksi säästy.

PIRJO UIINO